

2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

3. Грошовенко О. П., Пахальчук Н. О., Стахова І. А. Технології формування природничо-екологічної компетентності молодших школярів. *Publishing House "Baltija Publishing, 2021. С. 31-34.*

4. Карук І.В. Екологічна освіта та виховання дошкільників як пріоритетний напрям розвитку культури європейського суспільства. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»): журнал. 2023.№ 9(23) 2023. С.320-329. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9\(23\)](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9(23))

5. Максимова О. Формування екологічної компетентності у дітей старшої групи закладів дошкільної освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2020. Випуск 1 (46). С. 77- 80.*

6. Максимова О. Екологічна компетентність та її формування у дітей старшого дошкільного віку. *Ekologia i racjonalne zarzadzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka [Zasób elektroniczny]: materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej, Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r. / Pod redakcją naukową Zoia Sharlovych, Janisz Lisowski, Ruslana Romaniuk. Część 2. Wydawnictwo: MANS w Łomży, 2023. S. 59-66.*

7. Пахальчук Н. Формування естетичного досвіду дітей дошкільного віку в процесі фізичного виховання. *Реалізація ідей В.О. Сухомлинського в практиці роботи сучасної початкової школи: збірник матеріалів педагогічних читань. Вінниця: Ландо ЛТД, 2015. Вип. 10. С. 8-11.*

8. Шмалей С. В. Система екологічної освіти в загальноосвітній школі в процесі вивчення предметів природничо-наукового циклу: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01. Київ, 2005. 479 с.

9. Karuk, I., Kolesnik, K., Kryvosheya, T., Prysiazhniuk, L., Shykyrynska, O., Vyshkivska, V., Komarivska, N. The development of cooperation skills of senior preschoolers in the experimentation process. *Society. Integration. Education, 2022. №1. P. 404-414. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2022vol1.6838>*

10. Karuk I., Kolesnik, K., Kryvosheya T., Prysiazhniuk L., & Shykyrynska O. Organization of group activities of older preschool children in the process of experimenting *Society. Integration. Education, II Rezekne, 2021. P. 729-743. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2021vol2.6247>*

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ЕМПАТІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Анна Марусич, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І.А. Стахова, докторка філософії (PhD), доцентка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ENVIRONMENTAL EDUCATION OF YOUNGER SCHOOL STUDENTS BY MEANS OF EMPATHIC TASKS

Anna Marusych, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті висвітлено поняття «екологічне виховання», його особливості. Розкрито потенціал емпатійних завдань як ефективного засобу екологічного виховання. Наведено зразки емпатійних завдань у природничій освітній галузі. Презентовано опитування педагогів щодо реалізації емпатійних ігор.

Ключові слова: екологічне виховання, молодші школярі, емпатійні заняття, природнича освітня галузь.

Abstract. The article highlights the concept of «ecological education», its features. The potential of empathic tasks as an effective means of environmental education is revealed. Samples of empathic tasks in the field of science education are given. A survey of teachers regarding the implementation of empathy games is presented.

Key words: ecological education, younger schoolchildren, empathetic classes, natural education branch.

Великого значення сьогодні надається подоланню екологічної кризи, яка досягла світового масштабу, а у зв'язку з війною максимально загострилася в Україні. Проблеми екологічної безпеки займають провідне місце в політиці нашої держави, шляхи їхнього подолання об'єднують в собі комплекс природоохоронних заходів пролонгованих у часі та освітню діяльність спрямовану на виховання гуманної екологічно свідомої особистості, яка розуміє цінність природного довкілля та прагне його зберегти, відновити.

Екологічне виховання доречно розпочинати ще з молодшого шкільного віку, адже це сенситивний період розвитку особистості, саме в цей час у дитини формується уявлення про світ, його різноманіття, а також відбувається усвідомлення відповідальності за все, що оточує її навкруги. Особливу увагу у своїх дослідженнях екологічному вихованню учнів приділяли Г. Беленька, О. Біда, О. Грошовенко, І. Карук, З. Плохій, Н. Пустовіт, Л. Присяжнюк та інші.

У дослідженнях А. Войтович вказано на те, що екологічне виховання – це «цілеспрямований вплив на почуття особистості, прищеплення дбайливого ставлення до природного довкілля, емпатійне співпереживання природничих проблем, розуміння власної відповідальності за природне довкілля» [3, с. 149]. У працях О. Грошовенко визначено, що для учнів початкової школи найдієвішим є емоційно-естетичне сприйняття природного довкілля. Основна роль педагога полягає у тому, щоб гармонійно поєднати пізнавальні завдання з завданнями чуттєвого, емпатійного сприйняття природи та активною природоохоронною діяльністю [4, с. 30]. На нашу думку, екологічне виховання базується на спілкуванні дитини з природою, забезпеченні пізнання природного довкілля за допомогою його наочного споглядання, залучаючи всі органи відчуття. Для покращення емоційно-естетичного сприйняття природного довкілля важливе значення займають емпатійні ігри, які бузуються на налагодженні внутрішнього, душевного контакту дитини з природою. «Емпатія – це розуміння стосунків, почуттів, психічних станів іншої особи в формі співпереживання» [2, с. 369].

Використовуючи емпатійні завдання, молодшим школярам можна запропонувати зробити висновок з такої ситуації: «Максимко та Алінка поверталися додому з школи, на клумбі біля свого будинку вони побачили чарівні ромашки. Квіти були такі гарні, що діти не втрималися та нарвали великий букет. Вранці, вийшовши на прогулянку, діти поглянули на клумбу та засмутилися, вона була потоптана, квіти поопускали додолу свої голівки, ранкова роса заліковувала їх рани» . Працюючи над цією ситуацією, учням доречно задавати такі питання: Як ти вважаєш, чому засмутилися діти? Як би ти почував себе на місці клумби? Розкажи про свої почуття. Який висновок про свій вчинок мали зробити Максим та Алінка? Щоб ти міг запропонувати дітям, для того щоб зберегти прекрасну клумбу? тощо.

Реалізації екологічного виховання засобами емпатійних завдань сприяють ігри-драматизації, ігри-інсценізації. Так, молодшим школярам можна пропонувати природничі постановки за творами В. Сухомлинського («Акація і Бджола», «Верба над ставом», «Веселка в камінчикові», «Вогнегривий коник», «Гудуть, а меду не приносять», «Джміль і Лілова Китиця», «Дід Осінник», «Дуб під вікном», «Дуб-пастух», «Жайворонок і Сонце», «Зелене та рум'яне яблучка», «Золотокоса», «Котик і їжачок», «Куди поспішали мурашки»), О. Пчілка («Як швидко літо проминуло»), О. Іваненко («Кисличка», «Казка про білочку-

мандрівницю», «Про зелену ялинку та золоту мандаринку», «Синичка»), Г. Тютюнник («Степова казка»), О. Бунець («Солодкий дощ») тощо.

Емпатійними завданнями для молодших школярів стануть завдання на перевтілення у ялинку, яку хочуть зрубати; у замулену річку; у первоцвіт, який виріс в лісі; у пташку, яка повертається з теплих країв; у весняну бруньку, яка розпускається тощо. Емпатійні завдання, як частина екологічного виховання, реалізуються через:

- зміст інтегрованого курсу «Я досліджую світ»;
- позаурочну та позакласну роботу з природничої освітньої галузі;
- проведення екологічних проєктів, вікторин, конкурсів, природничих тижнів, конкурсів, акцій, челенджів тощо;
- участь у природоохоронній діяльності;
- екологічне просвітництво батьків.

У ході дослідження ми провели опитування педагогів комунального закладу «Вінницький ліцей №35». Юлія О. (пед. стаж – 24 роки) стверджує, що емпатійні завдання дозволяють краще пізнати природу, сформувати екологічну компетентність. Марія М. (пед. стаж – 13 років) вказує на те, що емпатійні завдання дозволяють зблизити дитину зі світом природи, сформуванню уявлень про неї через внутрішнє сприйняття та співпереживання. Олена К. (пед. стаж – 18 років) доводить, що молодшим школярам імпонують емпатійні ігри, вони люблять перевтілюватися у різні природні об'єкти, уявляти себе частинкою природи.

На нашу думку, використання емпатійних ігор у процесі вивчення природничої освітньої галузі впливає на встановлення гармонії між пізнанням та естетичним сприйняттям світу молодшими школярами, дозволяє впливати на екологічне виховання учнів, сприяє гуманному компетентнісному становленню особистості.

Отже, екологічне виховання молодших школярів – це складний довготривалий процес, що дозволяє ефективно впливати на ціннісні орієнтації учнів початкової школи, сприяє гуманному ставленню до природи. Емпатійні ігри активно впливають на екологічне виховання дітей, сприяють загальному творчому пізнавальному розвитку, формуванню цілісної наукової картини світу.

Список використаних джерел

1. Баюрко Н. В. Використання проєктних технологій у формуванні готовності майбутніх учителів до розвитку екологічної компетентності учнів. *Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 16-17 жовтня 2015 року). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. 180 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ: Ірпінь; Перун, 2005.
3. Войтович А. Ю. Екологічне виховання учнів початкових класів в Україні та Європі: компаративний аспект. *Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал*. 2016. № 2 (133) лютий. С. 149-153.
4. Грошовенко О.П. Світоглядно-екологічний підхід до змісту природничої освіти в школі I ступеня. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2017. С. 96-101.
5. Карук І. В. Дефінітивний аналіз та сутність поняття «експериментальна діяльність». *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : педагогіка і психологія. 2020. №61. С. 30-35.
6. Стахова І.А. Особливості організації позашкільної екологічної освіти дітей у Європі. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»): журнал*. 2023. № 14(28). С. 469-479. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/8248>.